

На основу члана 6. став 1. Уредбе о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права („Службени гласник РС“, број 61/06 –пречишћен текст) објављује се, на српском и енглеском језику, Пресуда Европског суда за људска права по представци број 44614/07 – Милановић против Србије, која гласи:

„ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ МИЛАНОВИЋ против СРБИЈЕ

(представка број 44614/07)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

14. децембар 2010. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима предвиђеним чланом 44, став 2 Конвенције. Могуће су редакторске промене.

У предмету Милановић против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење), на заседању Већа у саставу:

Francoise Tulkens, *председник*,
Danute Jočiene,
Dragoljub Popović,
András Sajó,
Nona Tsotsoria,
Kristina Pardalos,
Guido Raimondi, *судије*

и Stanley Naismith, *секретар Одељења*,

после већања на затвореној седници одржаној 23. новембра 2010. године,

изриче следећу пресуду, која је усвојена на тај дан:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (број 44614/07) против Србије, коју је Суду према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција“), поднео држављанин Србије, г. Живота Милановић (у даљем тексту: „Подносилац представке“), 2. октобра 2007. године

2. Подносиоца представке заступала је гђа Т. Дробњак, адвокат из Београда. Владу Србије (у даљем тексту: „Влада“) заступао је њен заступник, г. С. Царић.

3. Председник већа је представки дао предност у складу са Правилем 41 Пословника Суда.

4. Подносилац представке се жалио због низа верски мотивисаних напада извршених против њега.

5. Суд је 16. новембра 2009. године одлучио да представку достави Влади. Према одредбама члана 29. став 3. Конвенције, одлучено је такође да се основаност представке разматра заједно са допуштеношћу.

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

6. Подносилац представке, г. Живота Милановић рођен је 1961. године и живи у селу Белица, општина Јагодина, Србија. Он повремено међутим борави у празном стану свог рођака у Јагодини, граду од неких 35.000 становника.

A. Увод

7. Подносилац представке је од 1984. године водећи члан Ваишнава Хинду верске заједнице у Србији, иначе познате као Харе Кришна.

8. Подносилац представке је 2000. године и 2001. године наводно почео да прима анонимне претње телефоном. Једном приликом му је наводно речено да ће га „спалити због ширења циганске вере”.

9. Подносилац представке је крајем 2001. године обавестио СУП Јагодина (у даљем тексту: „полиција“) о овим претњама и изнео утисак да су то претње чланова организације зване „Српски витезови“, локалног огранка познатије крајње десничарске организације зване „Образ“.

Б. Напади из септембра 2001. године и друге релевантне чињенице

10. Неодређеног дана у септембру 2001. године у вечерњим часовима, подносиоца представке је са леђа испред стана његовог рођака у Јагодини напао непознати мушкарац и ударио га по глави предметом налик на неку врсту дрвене палице.

11. Подносиоца представке је 24. септембра 2001. године око 12.30 часова још једном напао један од тројице неидентификованих мушкараца. У нападу је подносилац представке задобио неколико посекотина у пределу главе и груди, а одсечен му је и прамен косе - реп. Напад се још једном десио испред стана његовог рођака у Јагодини.

12. Подносилац представке је истог дана, пошто му је указана лекарска помоћ, овај догађај пријавио полицији. Он је између осталог навео да његови нападачи вероватно припадају екстремној организацији под називом „Српски витезови“.

13. Полиција је касније тог дана обавила увиђај и покушала да нађе подносиоца представке. Суседи су наводно рекли да он ретко борави у стану његовог рођака.

14. Полиција је 25. септембра 2001. године поново обавила разговор са подносиоцем представке, који је изјавио да су мушкарци који су га напали 24. септембра 2001. године били „велики и јаки”, али да је било исувише мрачно да би видео било шта друго. Он је такође препричао ранији напад, али је објаснио да га није пријавио полицији пошто није „видео нападача”.

15. Полиција је истог дана издала интерни документ у коме је изнела „акциони план”. Као део тог плана, полиција је наводно испитала три припадника локалне групе „Skinheads“, али јој те особе нису дале „корисне информације”.

16. Полиција је 30. септембра 2001. године, односно 5. октобра 2001. године обавила разговор са директорима локалних школа у покушају да прикупи информације о организацијама на које се позива подносилац представке. Међутим, „корисне информације“ нису ни тада добијене.

В. Напади из јула 2005. године и друге релевантне чињенице

17. Подносилац представке је 11. јула 2005. године увече доживео још један напад. У близини стана његовог рођака у Јагодини, подносиоца представке је у стомак убо један од три непозната младића која су се ту налазила. Овај догађај је полицији пријавила месна болница која је подносиоцу представке указала неодложну лекарску помоћ.

18. Полиција је потом стигла у болницу и обавила разговор са подносиоцем представке, који је описао напад и инсистирао да је био верски мотивисан.

19. У пет наврата између 13. јула 2005. године и 27. јула 2005. године полиција је покушала да ступи у контакт са подносиоцем представке на адреси његовог рођака, али без успеха. Од суседа је сазнала да подносилац представке углавном живи са родитељима у селу Белица и само ретко проводи време у Јагодини. Суседи су такође обавестили полицију да нису видели предметни догађај.

20. У белешци од 13. јула 2005. године полицајац је навео да подносилац представке, приликом разговора 11. јула 2005. године, није дао неопходне детаље у вези са предметним догађајем. Штавише, иако је код себе имао мобилни телефон за време и после напада он није одмах позвао полицију, што би веома олакшало истрагу.

21. Полиција је наводно 20. јула 2005. године обишла неколико места у покушају да „идентификује” организацију под називом „Српски витезови”, али „корисне информације нису добијене”.

22. Полиција је 31. јула 2005. године обавила кратак разговор са подносиоцем представке у селу Белица. У извештају од истог датума је навела да подносилац представке, међутим, није „желео даље

контакте” и констатовала његову добру познату верску припадност, као и његов „прилично чудан изглед”.

23. Полиција је 4. августа 2005. године поново покушала да ступи у контакт са подносиоцем представке у селу Белица. Како се испоставило, подносилац представке није био ту, а суседи су полицији рекли да он у селу борави углавном у зимским месецима.

24. Полиција је 25. августа 2005. године обавестила Министарство унутрашњих послова да није пронашла никакве доказе о постојању организација под називом „Српски витезови“, односно „Образ“, у општини Јагодина. Полиција је даље констатовала да је подносилац представке члан „верске секте” зване Харе Кришна.

25. Полиција је 26. августа 2005. године и 29. августа 2005. године покушала да ступи у контакт са подносиоцем представке на разним местима, али без успеха.

26. Полиција је 15. септембра 2005. године поднела кривичну тужбу против непознатих починилаца Општинском јавном тужилаштву у Јагодини. Тужба се односила на напад од 11. јула 2005. године, а предметни догађај је у њој разврстан као „мања телесна повреда нанета опасним оружјем”.

27. Полиција је 19. септембра 2005. године поново обавила разговор са подносиоцем представке.

28. Подносилац представке је касније тог месеца полицајцима доставио примерак „Српског фронта“, наводећи да наведени часопис објављују националистичке организације чији су га чланови вероватно напали.

29. Неодређеног дана после тога, у име подносиоца представке Министарству унутрашњих послова обратио се Комитет правника за људска права.

30. Министарство је 19. октобра 2005. године изјавило да месна полиција заиста није обавила своју дужност и да није идентификовала нападаче на подносиоца представке. Министарство је, међутим, обећало да ће то убрзо бити урађено, и да ће поднети пријаву против одговорних појединаца.

31. Подносилац представке и „Иницијатива младих за људска права“ 15. марта 2006. године заједнички су поднели кривичну пријаву Окружном јавном тужилаштву у Јагодини. Кривична тужба се односила на догађај од 11. јула 2005. године и у њој се тврдило да је подносилац представке био жртва кривичног дела “изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости“, (у даљем тексту „злочин мржње”), а које је почињено злостављањем. Кривична пријава је допуњена лекарским уверењем којим се документују повреде подносиоца представке.

32. Окружно јавно тужилаштво је 12. априла 2006. године обавестило полицију о овој кривичној пријави и затражило „предузимање неопходних мера”.

33. Полиција је 11. јуна 2006. године покушала да ступи у контакт са подносиоцем представке, али без успеха.

Г. Напади из јуна 2006. године и друге релевантне чињенице

34. Подносилац представке је још једном нападнут 18. јуна 2006. године, око 2.30 ујутро на вратима стана његовог рођака у Јагодини, овог пута од стране једног непознатог нападача, који га је убо у стомак и на темену му нанео посекотине у облику крста. Подносилац представке је изјавио да је нападач имао капуљачу, да је висок неких 180 цм, да је носио таман џемпер, и да је био у пратњи другог човека. Подносилац представке је таксијем одведен у болницу, где му је одмах указана лекарска помоћ, а лекари су тај догађај пријавили полицији, која је од подносиоца представке одмах узела изјаву и спровела увиђај. Међутим, није било материјалних доказа и није идентификована ниједна особа која је одговарала опису нападача подносиоца представке.

35. Полиција је 23. јуна 2006. године поново обишла место злочина, и разговарала са суседом чији балкон гледа на улицу. Сусед је изгледа изјавио да није видео тај догађај као и да подносиоца представке никада није видео у друштву других особа.

36. У периоду између 1. јула 2006. године и 8. јула 2006. године полиција је испитивала и друге суседе, али опет без успеха.

37. Подносилац представке и „Иницијатива младих за људска права“ заједнички су 3. јула 2006. године поднели кривичну тужбу Окружном јавном тужилаштву у вези са догађајем који се десио 18. јуна 2006. године. У тужби се наводи да је подносилац представке био жртва злочина мржње, као и кривичног дела тешке телесне повреде. Подносилац представке је приложио лекарско уверење којим документује повреде и један број фотографија у исту сврху.

38. Полиција је 7. јула 2006. године обавила разговор са возачем таксија који, међутим, није дао додатне податке о том догађају.

39. Подносилац представке је 20. јула 2006. године дао изјаву полицији, тврдећи да је напад против њега извршила “клеро-фашистичка” организација. С тим у вези, подносилац представке је позвао полицију да испита верског вођу једне политичке партије у Србији да ли неки чланови његове партије припадају групи “Skinheads”, као и да посети месну цркву у којој наводно организација звана „Образ“ има своје просторије.

40. Окружно јавно тужилаштво је 21. јула 2006. године обавестило полицију о кривичној пријави поднетој 3. јула 2006. године.

41. Полиција је до августа 2006. године поднела кривичну пријаву против непознатих починилаца Општинском јавном тужилаштву у Јагодини. Тужба се односила на напад од 18. јуна 2006. године, а повреде подносиоца представке су дефинисане као лаке.

42. Полиција је 22. августа 2006. године обавила разговор са месним свештеником, који је одбацио тврдње да је у цркви или у њеним просторијама икада било седиште неке екстремистичке организације или неформалне групе. Он је даље нагласио да је за организацију „Образ“ чуо само из медија.

43. Два старија члана месног и окружног огранка предметне политичке партије су до 25. августа 2006. године рекла полицији да у њиховом чланству нема припадника групе „Skinheads,“ нити чланова „Образа“. Они су још нагласили да друге политичке партије можда манипулишу подносиоцем представке.

Д. Напади из јуна 2007. године и друге релевантне чињенице

44. Подносилац представке је још једном нападнут 29. јуна 2007. године, око 4.20 ујутро. Пошто је отворио врата стана његовог рођака у Јагодини једном човеку који је рекао да је из полиције, подносилац представке је узбоден у груди, по рукама и ногама. Овај догађај је полицији пријавила месна болница која је подносиоцу представке указала неодложну лекарску помоћ.

45. Полиција је после тога стигла у болницу и обавила разговор са подносиоцем представке који је препричао напад, додавши да је његов нападач био велики човек обријане главе и обучен у тамну одећу.

46. Полиција је накнадно обавила увиђај и тражила нападача подносиоца представке, али није пронашла никога ко одговара опису. Полиција је констатовала да одећа подносиоца представке није била ни распорена ни поцепана и није открила „материјалне доказе“.

47. Подносилац представке је 2. јула 2007. године поднео полицији кривичну пријаву.

48. Подносилац представке и „Иницијатива младих за људска права“ су заједнички 5. јула 2007. године поднели додатну кривичну пријаву Окружном јавном тужилаштву. Тужба се односила на догађај од 29. јуна 2007. године и у њој се наводи да је подносилац представке био жртва злочина мржње, као и кривичног дела тешке телесне повреде. Подносилац представке је поново приложио лекарско уверење којим документује повреде и један број фотографија у исту сврху.

49. Окружно јавно тужилаштво је 11. јула 2007. године обавестило полицију о овој кривичној пријави и затражило да се предузму сви неопходни кораци да се починилац идентификује.

50. Иста канцеларија је овај захтев поновила 13. јула 2007. године.

Б. Остале релевантне чињенице

51. Ножеви употребљени за напад на подносиоца представке су изгледа имали скраћена сечива и осмишљени су тако да не нанесу фаталне повреде.

52. У извештају од 27. септембра 2001. године полицајац је констатовао да је 26. септембра 2001. године подносилац представке отишао у просторије локалне телевизијске станице да протестује због раније емисије у којој је Харе Кришна описана као опасна секта. Полицајац је констатовао да је подносилац представке вербално вређао главног уредника станице, као и новинара, и да га је на крају служба обезбеђења морала да одстрани из зграде.

53. Као одговор на пријаву коју је у име подносиоца представке 28. септембра 2005. године поднео Комитет правника за људска права, Генерални инспекторат Министарства унутрашњих послова је навео да, у вези са нападима од септембра 2001. године и јула 2005. године, полиција није поступила са неопходном марљивошћу. На основу овог закључка, један од полицајаца који је учествовао у истрази је кажњен 7. новембра 2005. године умањењем плате за 10%.

54. Изгледа да је, на основу бројних извештаја, у децембру 2005. године Министарство унутрашњих послова прогласило неколико организација за екстремне, укључујући и „Образ“, која је описана као клеро-фашистичка.

55. Адвокат који је заступао подносиоца представке и „Иницијатива младих за људска права“ су 19. октобра 2006. године (у даљем тексту: „адвокат“) затражили да Окружно јавно тужилаштво објасни статус две кривичне пријаве поднете у вези са нападима од 11. јула 2005. године, односно 18. јуна 2006. године. Наведена канцеларија је 31. октобра 2006. године обавестила адвоката да су кривичне пријаве прослеђене полицији, али да им она није доставила никакве информације. Адвокат је 6. марта 2007. године још једном ургирао код Окружног јавног тужилаштва, а 9. марта 2007. године ова канцеларија ју је обавестила да тек треба да добије информације од полиције.

56. Окружно јавно тужилаштво је 19. јула 2007. године обавестило подносиоца представке да му полиција није доставила никакве информације у вези са три кривичне пријаве поднете од јула 2005. године.

57. Истражни судија је 7. марта 2008. године, као део прелиминарне истраге са циљем да се идентификују починиоци, саслушао подносиоца представке у вези са свим нападима против њега. Подносилац представке је препричао те догађаје додавши, између осталог, да верује да је видео нападача од 29. јуна 2007. године у једном тренутку касније те године. Младић је ишао улицом са још једним обријаним младићем, а обојица су носила мајице са

одштампаном годином 1389. (очигледно се наведена година односила на средњовековну битку на Косову између Срба и Турака, а да је могуће да крајње-десничарка организација носи ову годину као део свог назива, „Српски народни покрет 1389“).

58. Медицински стручњак је 23. априла 2008. године констатовао да је физичка штета коју је претрпео подносилац представке лака телесна повреда нанета опасним оружјем.

59. Окружно јавно тужилаштво је 7. маја 2008. године обавестило полицију о овом налазу и затражило да се поступи на одговарајући начин.

60. У периоду између 10. октобра 2008. године и 20. јануара 2009. године полиција је изгледа обавила разговоре са шест лица осумњичених да су починила кривична дела уз употребу ножа, али „корисне информације нису добијене“.

61. Полиција је 25. новембра 2008. године обавила разговор са извесним Б. М. који је осумњичен као један од могућих нападача на подносиоца представке. Б. М. је остао при ставу да ништа не зна о тим догађајима.

62. Подносилац представке је остао при ставу да га је једном приликом полиција саветовала да увече не излази пошто то „очигледно провоцира“ друге, и да је више пута изгледало да је постојало веће интересовање да се пре дискутује о његовим верским убеђењима, а не о предметним догађајима. Влада је изнела да подносилац представке није те наводе поткрепио доказима.

63. Републички јавни тужилац је у септембру 2009. године упутио захтев Уставном суду да забрани рад и „Образа“ и „Српског народног покрета 1389“, због, између осталог, подстицања расне и верске мржње широм Србије.

64. У извештају од 12. априла 2010. године, између осталог, полиција је констатовала да је: (а) највећи број напада на подносиоца представке пријављен око Видовдана, великог православног верског празника; (б) подносилац представке накнадно овим догађајима дао публицитет у јавним медијима и да је, док је то чинио, „наглашавао“ своју верску припадност; (в) природа повреда подносиоца представке била таква да се само-наношење не може искључити; и (г) да све повреде нису биле дубоке, што се може сматрати чудним и што би подразумевало велику вештину нападача на подносиоца представке који га никада нису оборили већ су га „напали са даљине“. У истом извештају, међутим, полиција је даље подсетила да их је Окружно јавно тужилаштво пожуривало да испитају аспект злочина мржње код ових напада и навела да ће се истрага наставити. Полиција је недавно наводно испитала неколико познатих прекршилаца, доушника и наркомана, као и неколико суседа подносиоца представке, али није добила корисне информације.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

65. Релевантне домаће одредбе садржане су чл. 19, 20, 46, 61, 223, 235, 241, 242, 433. и 437. Законика о кривичном поступку (објављен у „Службеном гласнику Савезне Републике Југославије“, бр. 70/01 и 68/02, као и у „Службеном листу Републике Србије“ – Сл. лист РС– бр. 58/04, 85/05, 115/05, 46/06, 49/07, 122/08, 20/09 и 72/09) и члану 317. став 2. Кривичног законика (објављен у „Службеном листу РС“, бр. 85/05, 88/05 и 107/05).

66. У складу са овим одредбама, званичан кривични поступак може се покренути на захтев овлашћеног тужиоца. У вези са кривичним делима која се гоне по службеној дужности, као што је „подстицање етничке, расне и верске мржње и нетрпељивости” почињено злостављањем, што је тешко кривично дело кажњиво затвором до осам година, овлашћени тужилац је јавни тужилац лично.

67. Право јавног тужиоца да одлучи о покретању гоњења везано је, међутим, начелом законитости које захтева да он мора да поступи кад год постоји оправдана сумња да је почињено кривично дело које се гони по службеној дужности. Нема разлике у томе да ли је јавни тужилац сазнао за тај догађај из кривичне пријаве коју је поднела жртва или неко друго лице, или је заправо само чуо гласине у том смислу.

68. Јавни тужилац предузима мере неопходне за прелиминарну истрагу кривичних дела која се гоне по службеној дужности и идентификацију наводних починилаца. У том смислу он има овлашћење да координира рад разних служби за примену закона и других владиних тела.

69. Ако јавни тужилац утврди да, на основу доказа које има пред собом, постоји основана сумња да је неко лице извршило кривично дело које подлеже гоњењу по службеној дужности, он ће од надлежног суда затражити да покрене званичан кривични поступак.

70. Ако, међутим, јавни тужилац одлучи да не постоји основ за покретање таквог поступка, он мора жртву да обавести о тој одлуци, која затим има право да преузме гоњење у том предмету у своје име, у својству оштећене стране као тужиоца.

71. Не постоји временски рок у ком јавни тужилац, после подношења кривичне пријаве од стране жртве, мора да одлучи да ли да покрене кривични поступак. Такође, у вези са кривичним делима која се кажњавају затвором више од пет година, без одлуке тужилаштва да се кривична пријава коју је жртва поднела одбаци, жртва не може лично преузети гоњење у том предмету. У сваком случају, ни јавни тужилац ни жртва која поступа у својству оштећене стране као тужилац не могу тражити покретање званичног кривичног поступка у недостатку информација у вези са идентитетом наводног починиоца.

72. Констатовано је, међутим, да су домаћи судови у прошлости сматрали да се у вези са кривичним делом подстицања етничке, расне или верске мржње и нетрпељивости друштво у целини сматрало жртвом, а не оштећено лице лично, што значи да је оно могло само, после евентуалног процедуралног одбацивања, преузети гоњење у предмету за неко друго мање кривично дело (мишљење усвојено на заједничком састанку Савезног суда, Врховног суда и Врховног војног суда Социјалистичке Федеративне Републике Југославије 22. јуна 1989. године).

III. РЕЛЕВАНТНИ МЕЂУНАРОДНИ НАЛАЗИ И МИШЉЕЊА

A. Европска комисија против расизма и нетрпељивости (ECRI), Извештај за Србију, CRI (2008) 25, усвојен 14. децембра 2007. године и објављен 29. априла 2008. године

73. Релевантни ставови овог извештаја гласе како следи:

„45. ECRI констатује са забринутошћу да ... постоји непријатељска клима према верским мањинама [у Србији]. Ову климу делом стварају поједини медијски дистрибутери и политичари. Чланови тих група се такође нападају, понекад од стране чланова нео-нацистичких или крајње десничарских група, а њихови верски објекти су предмет вандалских напада и/или намерно се пале. И поред смањења броја ових напада последњих година, невладине организације, од којих су неке имале између 100 и 150 напада годишње, констатују да су они постали жешћи. Верске заједнице нерадо пријављују ове нападе и о њима не причају у јавности. Можда због тога што полиција и судски апарат увек не реагују на одговарајући начин на овај проблем. Верске заједнице осуђују чињеницу да се само неколико лица изведе пред правду због извршења таквих дела, а да се они за које се утврди да су криви често само новчано кажњавају.

...

52. Тренутно у Србији постоји извесна клима непријатељства према ... верским групама [,] коју подстиче један број медијских дистрибутера и политичара. Крајње десничарске групе такође помажу стварању негативних осећања према тим заједницама ... Невладине организације осуђују извесну склоност на страни власти да заташкају ову климу нетрпељивости према ... верским мањинама и чињеницу да су предузеле само неке мере да то исправе.”

Б. Мишљења „Форума 18“

74. „Форум 18“ је хришћанска, норвешко-данска, добротворна иницијатива која делује преко Интернета и електронске поште. Она „изворно извештава и анализира повреде слободе мисли, свести и веровања свих људи, без обзира на верску припадност, на објективан, тачан и благовремен начин“.

1. Србија: Насиље против верских заједница се наставља (чланак објављен 9. октобра 2007. године)

„... Изгледа да број напада на верске заједнице у Србији наставља да се смањује ... Међутим, изгледа да сами напади постају више насилни и да, као и претходних година, постоји вероватноћа да ће припадници верских мањина бити нападнути. Изгледа да је полиција и даље невољна да штити припаднике верских мањина или верске објекте за које постоји ризик од напада – чак и када су раније нападани. Припадници верских мањина су прошле године тучени и рањавани, а верски објекти су били мете намерног паљења. Верски објекти Православне цркве су понекад пљачкани, али је огромна већина напада на ... појединце припаднике верске мањине и имовину ...”

2. Србија: Зашто власти не спречавају верско насиље? (чланак објављен 7. фебруара 2008. године)

„И поред тога што се напади на верске заједнице настављају извештан број година, Служба вести организације „Форум 18“ утврдила је да изгледа да српске власти предузимају само неке мере да заштите своје грађане. Екстремни пример невољности власти да осигурају правду жртвама припадницима верске мањине је случај Животе Милановића, јединог поклоника Харе Кришне у Јагодини ...”

3. Србија: Истраживање верске слободе у Србији, фебруар 2009. године (истраживање објављено 26. фебруара 2009. године)

„...Најозбиљнији проблем који угрожава веру или веровање у Србији су насилни напади, заједно са проблемом власти које показују недостатак воље да нападаче ухвате и осуде. Међутим, годишња истраживања Службе вести организације „Форум 18“ показују да се број напада смањује, са мање напада у 2007. години и 2008. години у поређењу са претходним годинама. Жеља Србије да постане члан Европске уније, заједно са обраћањем више пажње од стране политичара на то да Србија постане отворенија земља, изгледа да утичу на ставове становништва, а тиме и могућност

напада. Многи напади и претње против „не-традиционалних“ верских заједница су од стране екстремних националиста који сматрају да су те заједнице у извесном смислу издајници народа ... Не постоји доследност у хапшењу нападача и покретању судских поступака против њих. Устав Србије из 2006. године гарантује слободу вере, и забрањује подстицање верске нетрпељивости и мржње. Међутим, припадници верских мањина су рекли „Форуму 18“ да те идеје тек треба да постану реалност у свакодневном искуству.”

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 3. КОНВЕНЦИЈЕ

75. Према члану 3. Конвенције, подносилац представке жалио се што Тужена држава није спречила поновљене нападе на њега, као и на њену неспремност да спроведе одговарајућу истрагу ових догађаја. Члан 3. гласи како следи:

„Нико не сме бити подвргнут мучењу, или нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању”

A. Допуштеност

76. Влада је остала при ставу да се представка може сматрати некомпатибилном са одредбама Конвенције *ratione temporis* у оној мери у којој се односи на догађаје који су се десили пре ратификације Конвенције од стране Србије 3. марта 2004. године. Међутим, она је затим признала да догађаји из 2001. године могу заиста да обезбеде важан контекст у вези са нападима који су се десили после тога.

77. Подносилац представке је тврдио да су његове притужбе компатибилне са одредбама Конвенције *ratione temporis*.

78. Суд примећује да је, у складу са опште прихваћеним начелима међународног права, Држава уговорница обавезна према Конвенцији само у вези са догађајима који су се десили после њеног ступања на снагу. Он даље констатује да је Србија ратификовала Конвенцију 3. марта 2004. године и да су се неки догађаји на које се позива у представци у овом случају заиста десили пре тог датума. Према томе, Суд има надлежност *ratione temporis* да разматра притужбе подносиоца представке само у делу који се односи на догађаје почев од 3. марта 2004. године. Он ће и поред тога, због контекста и разматрајући ситуацију на коју се жали као целину (види, *mutatis mutandis*, *Šobota-*

Gajić против Босне и Херцеговине, број 27966/06, став 45., 6. новембар 2007. године), такође узети у обзир сваки и све релевантне догађаје пре тог датума (види, *mutatis mutandis*, *Салонтаји-Дробњак против Србије*, број 36500/05, став 110., 13. октобар 2009. године). Сходно томе, примедба Владе се мора одбити.

79. Суд констатује да притужбе подносиоца представке нису очигледно неосноване у оквиру значења члана 35. став 3. Конвенције. Он даље констатује да нису недопуштене ни по ком другом основу. Оне се према томе морају прогласити допуштеним.

Б. Основаност

1. Наводи странака

80. Подносилац представке је поново потврдио своје притужбе. Додао је и то да се и после много година од напада починиоци тек треба да утврде и да се чини да полиција и даље разматра идеју да је он себи сам нанео повреде. Такође је постојала веома лоша координација између јавног тужиоца и полиције, а подносилац представке није обавештаван о току истраге. Даље, полиција је углавном проводила време тражећи подносиоца представке и поновно разговарајући са њим и поред тога што га је раније испитала и на сличан бесмислен начин, испитивала суседе подносиоца представке, као и возача таксија, иако је јасно да та лица нису имала да понуде корисне информације. Најзад, подносилац представке је истакао да надлежни домаћи органи нису предузели значајне кораке од 2009. године.

81. Влада је оспорила наводе подносиоца представке. Она је остала при ставу да на почетку злостављање, којем је подносилац представке био изложен, није имало минимални ниво јачине за примену члана 3. У сваком случају, српско тужилаштво и органи за примену закона учинили су све што је у њиховој моћи да се напади у потпуности истраже и починиоци открију. Саслушани су бројни потенцијални сведоци, обезбеђена је лекарска помоћ, истражени су сви доступни трагови, а један полицајац је чак дисциплински кажњен. Положај самог подносиоца представке, међутим, изгледао је амбивалентан, а његово понашање некооперативно. Посебно је било тешко наћи га, а он нападе није ниједном пријавио на време. Подносилац представке такође није тражио да се његов телефонски број прати после претњи које је добио 2001. године, што је могло бити корисно у сврхе идентификације и довело до осуде. Даље, описи подносиоца представке његових нападача су били нејасни, није било очевидаца, а подносилац представке ниједном није остао у Јагодини после напада, чиме је искључио благовремени увиђај у његовом присуству. Најзад, Влада је изнела да никада нису утврђени материјални трагови напада,

сем повреда које је претрпео подносилац представке и доставила Суду неколико правоснажних домаћих пресуда, у невезаним догађајима, тврдећи да је српско судство било савршено спремно да осуди појединце који су починили злочине мржње када доступни докази то гарантују.

2. Релевантна начела

82. Суд подсећа да се члан 3. Конвенције мора сматрати једном од најосновнијих одредби Конвенције и да предвиђа суштинске вредности демократских друштава која чине Савет Европе (види *Pretty против Уједињеног Краљевства*, број 2346/02, став 49., ЕЦХР 2002-III). Супротно другим одредбама у Конвенцији, он је апсолутан, без изузетка или провизорности или могућности одступања према члану 15. Конвенције (види, између осталог, *Chahal против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 15. новембра 1996. године, став 79., *Извештаји о пресудама и одлукама* 1996-V).

83. Уопштено говорећи, радње некомпатибилне са чланом 3. Конвенције првенствено стварају обавезу Високе стране уговорнице ако су их починила лица на положају. Међутим, обавеза Високих страна уговорница према члану 1. Конвенције да свима у оквиру њихове надлежности осигурају права и слободе дефинисане Конвенцијом, узета у вези са чланом 3., такође захтева од држава да предузму мере осмишљене да осигурају да појединци у оквиру њихове надлежности нису изложени злостављању од стране других приватних лица (види *A. против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 23. септембра 1998. године, став 22., *Извештаји о пресудама и одлукама* 1998-VI; *Z и други против Уједињеног Краљевства* [BB], број 29392/95, ст. 73-75, ЕЦХР 2001-V; *E. и други против Уједињеног Краљевства*, број 33218/96, 26. новембар 2002. године).

84. Имајући у виду потешкоће које се јављају у савременим друштвима, непредвидивост људског понашања и изборе који се морају правити у смислу приоритета и средстава, обим ове позитивне обавезе се међутим мора тумачити тако да властима не намеће немогуће или несразмерно оптерећење. Стога, не мора свака тврдња о постојању ризика од злостављања подразумевати обавезу према Конвенцији за органе да предузму оперативне мере да не дође до остваривања тог ризика. За настанак позитивне обавезе, мора се утврдити да су власти знале или требало да знају за стварни и непосредни ризик од кривичног дела злостављања одређеног појединца од трећег лица, у време његовог постојања, као и да нису предузеле мере у оквиру својих овлашћења које су се, разумно судећи, могле очекивати да би се избегао тај ризик. Такође је релевантно да се размотри потреба да се обезбеди да полиција врши своја овлашћења ради контроле и спречавања кривичних дела на начин којим се у

потпуности поштује благовремено поступање и друге гаранције којима се законито ограничава опсег њених радњи ради истраге кривичног дела и довођења починилаца пред лице правде, укључујући гаранције садржане у чл. 5. и 8. Конвенције (види *Mubilanzila Mayeka и Kaniki Mitunga против Белгије*, број 13178/03, став 53., 12. октобар 2006. године; и *Глдани паства 97 Јеховиних сведока против Грузије*, број 71156/01, став 96., ЕЦХР 2007-V; види такође, *mutatis mutandis, Osman против Уједињеног Краљевства*, 28. октобар 1998. године, став 116., *Извештаји о пресудама и одлукама 1998-VIII*).

85. Суд даље подсећа да када појединац поднесе аргументовану притужбу да је озбиљно злостављан, чиме се крши члан 3., та одредба, тумачена у вези са чланом 1. Конвенције, захтева, извођењем закључака, да такође постоји делотворна службена истрага која може да доведе до идентификације и кажњавања одговорних (види *Assenov и други против Бугарске*, 28. октобар 1998. године, став 102., *Извештаји о пресудама и одлукама 1998-VIII*). Позитивна обавеза ове врсте не може се, у начелу, сматрати ограниченом само на случајеве малтретирања од стране државних представника (види *М.С. против Бугарске*, број 39272/98, став 151., ЕЦХР 2003-XII; *Šečić против Хрватске*, број 40116/02, став 53., ЕЦХР 2007-VI).

86. Најзад, обим горе наведене обавезе је обавеза средства, а не резултата. Власти су морале предузети све разумне кораке које су имале на располагању да обезбеде доказе у вези са тим догађајем (види, *mutatis mutandis, Menson против Уједињеног Краљевства* (одлука), број 47916/99, ЕЦХР 2003-V). Обавеза да се спроведе хитна и разумна истрага се подразумева у овом контексту (види, *mutatis mutandis, Yaşa против Турске*, пресуда од 2. септембра 1998. године, *Извештаји 1998-VI*, р. 2439, ст. 102-104), пошто се хитан одговор органа може уопштено сматрати суштинским за очување поверења јавности да ће они гарантовати владавину права и спречавати сваку појаву прикривања истине или толерисања противправних радњи (види *Vati и други против Турске*, бр. 33097/96 и 57834/00, став 136., ЕЦХР 2004-IV (изводи); *Abdülsamet Yaman против Турске*, број 32446/96, став 60., 2. новембар 2004. године; и, *mutatis mutandis, Paul и Audrey Edwards против Уједињеног Краљевства*, број 46477/99, став 72., ЕЦХР 2002-II).

3. Оцена Суда

87. Ако се вратимо на предметни случај, Суд сматра да су повреде које је подносилац представке претрпео, а које се углавном састоје од бројних посекотина, у комбинацији са осећањем страха и беспомоћности, довољно озбиљне да представљају злостављање у смислу члана 3. Конвенције (види *Price против Уједињеног Краљевства*, број 33394/96, став 24., ЕЦХР 2001-VII).

88. Суд даље констатује да до данас, много година после напада, од којих се последњи догодио 2007. године, почиониоци још нису пронађени и изведени пред лице правде. У том контексту, изгледа да подносилац представке није упоредо обавештаван о току истраге нити му је пружена прилика да лично види и евентуално идентификује нападаче међу извесним бројем сведока и/или осумњичених које је полиција испитивала (види, на пример, ст. 60. и 61. у горњем тексту). Истовремено, полиција је сматрала да је подносилац представке можда сам себи нанео повреду (види став 64. у горњем тексту), иако није постојао медицински или други значајан доказ, заиста ништа друго осим чистог нагађања, у том смислу. У сарадњи између полиције и јавног тужилаштва је такође много тога недостајало (види ст 55. и 56. у горњем тексту), а цела истрага изгледа да је била усресређена на Јагодину упркос чињеници да је познато да су сумњиве крајњедесничарске организације активне широм земље (види ст. 24. и 63. у горњем тексту). Заиста, према информацијама из списка предмета, изјава подносиоца представке која је указивала да је један од његових нападача могао бити члан организације зване „Српски народни покрет 1389“ (види став 57. у горњем тексту) изгледа да уопште није узета у обзир.

89. Најзад, почев од јула 2005. године, најкасније, полицији је требало да буде јасно да је подносилац представке, који је био члан рањиве верске мањине (види, *mutatis mutandis*, *Okkali protiv Турске*, број 52067/99, став 70., ЕЦХР 2006-ХП (изводи)), стална мета напада и да је вероватно да ће напада бити и у будућности, посебно у јуну и јулу сваке године пре или убрзо после великог верског празника (види став 64. у горњем тексту). Упркос томе, у још два наврата ништа није учињено да се ти напади спрече. У близини стана где су се напади одиграли није постављен видео или неки други надзор, полицијске заседе нису ни размотрене, а подносиоцу представке ни у једном тренутку није понуђена заштита од стране специјалне полицијске јединице, што је могло да спречи његове будуће нападаче.

90. С обзиром на горе наведено и мада су органи Тужене државе предузели многе кораке и имали значајне објективне потешкоће, укључујући и донекле неодређене описе нападача од стране подносиоца представке као и очигледно непостојање очевидаца, Суд сматра да они нису предузели све оправдане мере да спроведу одговарајућу истрагу. Они такође нису предузели оправдане и делотворне кораке да спрече да се злостављање подносиоца представке понови, упркос чињеници да је сталан ризик од тога био реалан, непосредан и предвидив.

91. У таквим околностима, Суд не може а да не утврди да је дошло до кршења члана 3. Конвенције.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 14. У ВЕЗИ СА ЧЛАНОМ 3. КОНВЕНЦИЈЕ

92. Према члану 14. Конвенције, заједно са чланом 3., подносилац представке се даље жалио што Тужена држава није на одговарајући начин испитала нападе на њега због његове верске припадности. Члан 14. гласи како следи:

„Уживање права и слобода предвиђених у овој Конвенцији обезбеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, повезаност с неком националном мањином, имовина, рођење или други статус.“

A. Допуштеност

93. Суд констатује да је ова притужба повезана са горе разматраном, па се на исти начин мора прогласити допуштеном.

Б. Основаност

1. Наводи странака

94. Подносилац представке је поново потврдио своју притужбу, додавши да је јасно да га је полиција сматрала „чудним“, да није сарађивао и да је чак био недруштвен само због вере. Сем испитивања једне групе чланова „Skinheads” 2001. године, изгледа да су органи Тужене државе више били заинтересовани да расправљају о „сумњивој” природи заједнице Харе Кришна него да открију верски аспект предметних напада.

95. Влада је остала при ставу да подносилац представке није пружио доказе у смислу повреде члана 14. Конвенције. Званична истрага напада против подносиоца представке је била непристрасна, а сви наводи да се иза ових догађаја крију верски мотиви темељно су проверени од стране надлежних домаћих органа. Даље, никада није пријављен ниједан напад на неког другог члана заједнице Харе Кришна у Јагодини, а свака заинтересованост полиције за ову заједницу била би савршено оправдана с обзиром на наводну мотивисаност напада на подносиоца представке.

2. Оцена Суда

96. Суд сматра да, исто као и у случају расно мотивисаних напада, приликом истраге насилних догађаја државни органи имају додатну дужност да предузму све оправдане кораке да открију сваки верски мотив и да утврде да ли је у таквим догађајима верска мржња или предрасуда можда имала неку улогу. Додуше, доказивање такве

мотивације може бити тешко у пракси. Обавеза Тужене државе да испита евентуалне верске прекомерне тонове неког насилног акта је стога обавеза да учини највеће напоре и није апсолутна. Органи морају учинити оно што је разумно у околностима случаја (види, *mutatis mutandis*, *Nachova и други против Бугарске* [ВВ], бр. 43577/98 и 43579/98, став 160., ЕЦХР 2005-VII; и *Глдани паства 97 Јеховиних сведока против Грузије*, цитиран у горњем тексту, ст. 138-142).

97. Суд сматра да је горе наведено такође неизоставно тачно у случајевима када приватни појединци поступе супротно члану 3. Конвенције. Верски мотивисано насилно и брутално поступање на истој основи са случајевима који немају такве прекомерне тонове, било би затварање очију пред посебном природом поступака којима се нарочито крше основна права. Пропуст да се направи суштинска разлика између тих ситуација може представљати неоправдано поступање непомирљиво са чланом 14. Конвенције (*ibid.*; види такође, *mutatis mutandis*, *Šečić против Хрватске*, цитиран у горњем тексту, став 67.).

98. У предметном случају се сумња да су нападачи на подносиоца представке припадали једној или више организација које се, по својој природи, руководе идеологијом екстремиста.

99. Суд даље сматра да је неприхватљиво што су, иако свесни да су предметни напади највероватније били мотивисани верском мржњом, органи Тужене државе дозволили да истрага траје много година без предузимање одговорајућих радњи ради идентификације или кажњавања починилаца (види ст. 87-91. у горњем тексту).

100. Најзад, иако је то можда најважније, констатовано је да се сама полиција позивала на добро позната верска опредељења подносиоца представке, као и на његов „чудан изглед“, и да је очигледно придавала посебну важност „чињеници“ да је већина напада на њега пријављивана пре или после великог православног празника, а што је подносилац представке накнадно саопштавао у медијима у контексту сопствене верске припадности (види ст. 22 и 64. у горњем тексту). Суд још једном сматра да такви ставови сами по себи подразумевају да је полиција имала озбиљне сумње, у вези са вером подносиоца представке, као и то да ли је он стварна жртва, без обзира што није било доказа који би те сумње потврдили. Произлази да су, иако су органи истражили неколико трагова које је подносилац представке предложио у вези са скривеном мотивацијом напада на њега, ти кораци представљали ништа више од *pro forma* истраге.

101. С обзиром на горе наведено, Суд сматра да је дошло до повреде члана 14. у вези са чланом 3. Конвенције.

III. ДРУГЕ НАВОДНЕ ПОВРЕДЕ

102. Најзад, према чл. 2. и 13. Конвенције, подносилац представке је у суштини понављао своје притужбе већ изнете према члану 3. исте (види став 75. у горњем тексту).

103. С обзиром на мишљење према овој другој одредби (види ст. 87-91 у горњем тексту), Суд сматра да није неопходно да се посебно разматра допуштеност или основаност истих притужби подносиоца представке према чл. 2. и 13.

IV. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

104. Члан 41. Конвенције предвиђа:

“Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.”

A. Штета

105. Подносилац представке је тражио 20.000 евра (ЕУР) на име нематеријалне штете.

106. Влада је оспорила овај захтев.

107. Суд сматра да је подносилац представке претрпео нематеријалну штету која се не може довољно надокнадити само утврђивањем повреде Конвенције. С обзиром на карактер повреда утврђених у овом случају и процењујући на основу правичности, Суд подносиоцу представке досуђује 10.000 евра по овом основу.

B. Трошкови

108. Подносилац представке је такође тражио 1.200 евра за трошкове пред Судом.

109. Влада је оспорила овај захтев.

110. Према пракси Суда, подносилац представке има право на накнаду трошкова само у оној мери у којој се докаже да су заиста и неопходно настали и да су, такође, оправдани у погледу износа. У предметном случају, узевши у обзир документа која поседује и горе наведене критеријуме, Суд сматра да је оправдано да се подносиоцу представке у потпуности досуди износ који је тражио на име поступка пред њим.

В. Законска камата

111. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД

1. *Проглашава* једногласно притужбе према чл. 3. и 14. Конвенције допуштеним;
2. *Утврђује* једногласно да је дошло до повреде члана 3. Конвенције;
3. *Утврђује* гласовима 6 према 1 да је такође дошло и до повреде члана 14. узетог заједно са чланом 3. Конвенције;
4. *Утврђује* једногласно да није неопходно да се притужбе према чл. 2. и 13. Конвенције разматрају посебно;
5. *Утврђује* једногласно
  - (а) да Тужена држава треба да исплати подносиоцу представке у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе, који ће се претворити у националну валуту Тужене државе по стопи важећој на дан исплате:
    - (i) 10.000 евра (десет хиљада евра) на име нематеријалне штете, плус сваки порез који може бити наплатив,
    - (ii) 1.200 евра (једна хиљада две стотине евра) на име трошкова, плус сваки порез који се може наплатити подносиоцу представке;
  - (б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведени износ по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена.
6. *Одбија* једногласно преостали део захтева подносиоца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми на дан 14. децембра 2010. године у складу са правилом 77 ставови 2 и 3 Пословника Суда.

Stanley Naismith
Секретар

Françoise Tulkens
Председник

У складу са чланом 45. став 2. Конвенције и Правилем 74 став 2. Пословника Суда, уз ову пресуду је приложено посебно мишљење судије Raimondi.

Ф. Т.
С. Х. Н.

ДЕЛИМИЧНО ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ СУДИЈЕ RAIMONDI

Слажем се са већином да је у овом предмету дошло до кршења члана 3. Конвенције, и да из притужби поднетих према чл. 2 и 3 Конвенције не произлази ниједан посебан проблем, али не могу да се придружим даљем закључку да се мора констатовати посебна повреда истог члана 3. у вези са чланом 14. Конвенције.

Мој став је повезан са разлозима који су ме довели до констатације повреде члана 3. Заправо, ти разлози не одговарају у потпуности разлозима већине.

Као и већина, сматрам да су повреде које је подносилац представке претрпео, а које се састоје углавном од бројних посекотина, у комбинацији са осећањем страха и беспомоћности, довољно озбиљне да представљају злостављање у смислу члана 3. Конвенције.

Такође се слажем са већином да је подносилац представке изнео поуздане тврдње о поновљеним кривичним нападима на њега, чији је физички интегритет озбиљно доведен у питање, и да реаговање власти није било на одговарајућем нивоу истраге која се захтева према пракси Суда.

Заправо, исти органи дотичне Високе стране уговорнице су признали да полиција није реаговала са неопходном марљивошћу (види став 53. пресуде).

Међутим, не слажем се са већином да су радње које је полиција предузела представљале „ништа више него *pro forma* истрагу”. По мом мишљењу, полиција је сваки пут (2001. године, 2005. године, 2006. године и 2007. године), озбиљно покушала да истражи тврдње подносиоца представке, иако ти покушаји нису постигли потребан ниво хитности и разумне експедитивности. Као што је и већина признала “органи Тужене државе су предузели многе кораке и имали значајне објективне потешкоће, укључујући и некако неодрђене описе нападача од стране подносиоца представке као и очигледан недостатак очевидаца” (став 90. пресуде).

Нисам сагласан ни са критиком већине у вези са чињеницом да „у близини стана где су се напади десили није постављен видео или неки други надзор, полицијске заседе нису ни размотрене, а подносиоцу представке ни у једном тренутку није понуђена заштита од стране специјалне полицијске јединице, што је могло да спречи његове будуће нападаче“ (став 89. пресуде). По мом мишљењу, наметање ових мера довело би до несразмерног терета за власти.

За мене, чињеница да је полиција разматрала могућност да је подносилац представке можда сам себи нанео повреде (види ст. 64 и 88. пресуде) не мора да показује дискриминаторан став власти.

Полиција је узела у обзир наводно верски мотивисану природу напада. Као и Тужена влада, сматрам да су наводи верске мотивације односних догађаја проверени. Власти су посебно 2005. године обишле неколико места у покушају да се „идентификује” организација под називом „Српски витезови” која је, према подносиоцу представке, одговорна за нападе.

Из наведених разлога, сматрам да није дошло до посебне повреде члана 3. у комбинацији са чланом 14. Конвенције.